

Boerin zoekt land:
Voedselsoevereiniteit als mensenrecht
p.2 en p.4

Ben Knapen:
'Jonge vrouwen zijn de kern
van het beleid'
p.10

Diaspora en Sudan
p.14

Boerin zoekt land

Maakt het wat uit of een man of een vrouw het land bewerkt? Het lijkt misschien hetzelfde, maar de verschillen zijn groter dan je denkt.

Een kleine marktanalyse:

- Wereldwijd zijn 60 tot 80 procent van de boeren vrouw. Maar zij hebben vaak geen eigendomsrecht op hun land, en zijn daardoor niet bevoegd om zakelijke transacties te sluiten. Denk aan het aanvragen van krediet, onderhandelingen met coöperaties en het afsluiten van contracten voor machines en water. Dit levert een productieverlies van 20 procent op.

- In landen als Burkina Faso, Kenia, Tanzania en Zambia zou de productie dan ook met 20 procent kunnen toenemen als vrouwen gelijke toegang tot land, kapitaal, menskracht en groeimiddelen krijgen. In Ghana zouden de inkomsten per hectare landbouwgrond zelfs bijna verdubbelen.

Zelfs voor wie niet in het bedrijfsleven werkt, spreekt een dergelijke *business case* wel voor zich. Maar daarnaast gaat het tegelijkertijd natuurlijk ook over rechten. Vrouwen hebben niet alleen recht op eigendom en toegang tot productiemiddelen en kapitaal, maar zij hebben ook heel basaal recht op voedsel. En nu zijn het vrouwen die hier vaak het minste van krijgen, terwijl zij met de zwaarste

lasten kampen: zij zorgen voor water en voeding, voor kinderen en ouderen én bewerken de grond. Dus laten we in ieder geval zorgen dat de Nederlandse landbouwprogramma's al deze taken niet verder verzwaren, maar juist verlichten.

Hoe?

Op talloze manieren.

Door meststoffen in kleinere hoeveelheden te verpakken – voor vrouwen is het vaak lastiger om grote balen te vervoeren. Door niet zomaar monocultuur te adviseren, maar eerst vrouwen te consulteren. Een divers scala aan groenten is noodzakelijk om de eigen familie en gemeenschap te voeden, en variatie in gewassen betekent bovendien een veel betere risicospreiding. En er is meer dat we kunnen doen. Edith van Walsum (ILEIA) doet op pagina 4 en 5 van deze nieuwsbrief dan ook een duidelijke oproep aan staatssecretaris Knapen: investeer in het potentieel van 400 miljoen boerinnen. Ondertussen wacht ik zelf vol spanning op de eerste aflevering van een nieuw te maken tv-programma: Boerin zoekt land. Het format heeft alles in zich om een groot succes te worden!

Joan de Jong, bestuursvoorzitter WO=MEN Dutch Gender Platform

De stelling van: Edith van Walsum

Zonder boerinnen red je het niet

Voedselzekerheid is terug als speerpunt in de Nederlandse ontwikkelings samenwerking. En terecht, want het recht op voedsel is wel het meest elementaire mensenrecht dat er bestaat. Staatssecretaris Knapen zet in op schaalvergroting en betere marktintegratie van de Afrikaanse landbouw, gekoppeld aan een grotere rol van het Nederlandse bedrijfsleven. In zijn ijver ziet hij echter een paar dingen over het hoofd. Overexploitatie van natuurlijke hulpbronnen bijvoorbeeld, en zaken als klimaatverandering, migratie van het platteland naar exploderende steden en de feminisering van de armoede op het platteland. Het moge duidelijk zijn dat schaalvergroting voor deze problemen bepaald geen oplossing biedt. Maar wat dan wel?

Om te beginnen is er een heldere visie op voedselzekerheid nodig. Op internationaal niveau woedt momenteel een zeer actieve discussie over hoe en door wie in de toekomst de wereld gevoed moet gaan worden. Het gaat hier om fundamentele keuzes over de inrichting van de landbouw op wereldschaal. Sinds 2008 is

er een aantal gezaghebbende rapporten verschenen over het belang van kleinschalige famielielandbouw. Kleinschalige landbouw is de bestaansbron voor zo'n 600 miljoen families, en het zijn vrouwen die hierin de hoofdrol spelen. Het IAASTD rapport (International Assessment of Science and Technology for Development, een exercitie van 400 experts uit 60 landen) benadrukt niet alleen het belang van kleinschalige landbouw als leverancier van voedsel en bron van inkomsten, maar ook de positieve effecten ervan op de positie van vrouwen, het behoud van biodiversiteit en landschap en het leren omgaan met klimaatverandering. De speciale VN-rapporteur voor het recht op voedsel, Olivier de Schutter, gaat nog een stap verder. Hij stelt dat het recht op voedsel van 1 biljoen armen alleen gerealiseerd kan worden als we vandaag nog beginnen met het bevorderen van kleinschalige landbouw. In zijn rapport schrijft hij niet over voedselzekerheid, maar over voedselsoevereiniteit. En dat betekent een hele andere focus dan alleen de beschikbaarheid van voedsel. Voedselsoevereiniteit gaat over het recht van boer(inn)en om zelf te beslissen wat ze verbouwen en op welke manier. Als dat recht gerespecteerd wordt, zal er minder armoede en honger zijn, en zullen boeren verantwoordelijker omgaan met het milieu. De Schutter pleit ervoor om niet zelf het wiel uit te gaan

vinden, maar aan te haken bij reeds bestaande initiatieven van boerenorganisaties en netwerken - in het bijzonder die van vrouwen.

Mijn advies aan de staatssecretaris is dan ook: begin bij een gedegen analyse van voedselzekerheid en voedselsoevereiniteit. En vergeet daarbij

het genderperspectief niet, want dit is essentieel om de juiste beleidskeuzes te kunnen maken. Richt u niet alleen op schaalvergroting en *public private partnerships*, maar investeer in het potentieel van 400 miljoen kleinschalig werkende boerinnen. Want zonder hen redt u het niet. Luister goed naar rurale vrouwenorganisaties in Afrika, Azië en Latijns Amerika. En zoek samen met hen naar een antwoord op de vraag wat wij

als samenleving voor soort landbouwproductie willen. Een dergelijke aanpak past uitstekend bij uw huidige beleidsfocus op zelfredzaamheid en onafhankelijkheid van ontwikkelingslanden.

Edith van Walsum is directeur van ILEIA - AgriCultures, een mondiaal kennisnetwerk voor duurzame landbouw.

INTERVIEW

Sjoera Dikkers zit sinds juni 2010 in de Tweede Kamer voor de PvdA en is woordvoerder over ontwikkelings-samenwerking. WO=MEN vroeg haar naar haar mening over het nieuwe beleid van staatssecretaris Ben Knapen.

Vindt u dat er in het beleid van staatssecretaris Knapen genoeg aandacht is voor gelijke rechten en kansen van mannen en vrouwen?

Nee, dat vind ik niet. Hij benoemt gender als *cross-cutting issue* door het hele beleid, maar daar ben ik niet zo van onder de indruk. Op die manier verdwijnt het vaak toch naar de achtergrond. Ik had dan ook liever gezien dat hij voor een *stand alone* beleid op het gebied van gender had gekozen.

Als reactie op de focusbrief van Knapen stelde u in de Kamer dat op seksuele en reproductieve rechten en gezondheid (SRGR) gerichte fondsen beter breed ingezet kunnen worden voor de verbetering van de algehele gezondheidszorg. Wat bedoelt u daarmee? Is SRGR niet belangrijk genoeg om expliciet aandacht aan te besteden?

Zeker, SRGR is heel belangrijk. Maar hij zegt nu tegen ontwikkelingslanden: jullie krijgen geld voor gezondheids-

zorg, maar alleen om aan SRGR te besteden. Zo creëer je verticale fondsen, en neem je de behoefte van mensen in ontwikkelingslanden niet serieus. Want zij willen de gezondheidszorg in zijn geheel verbeteren, en SRGR is daar natuurlijk gewoon onderdeel van. Het kan dus prima in het bredere gezondheidsbeleid een plek krijgen.

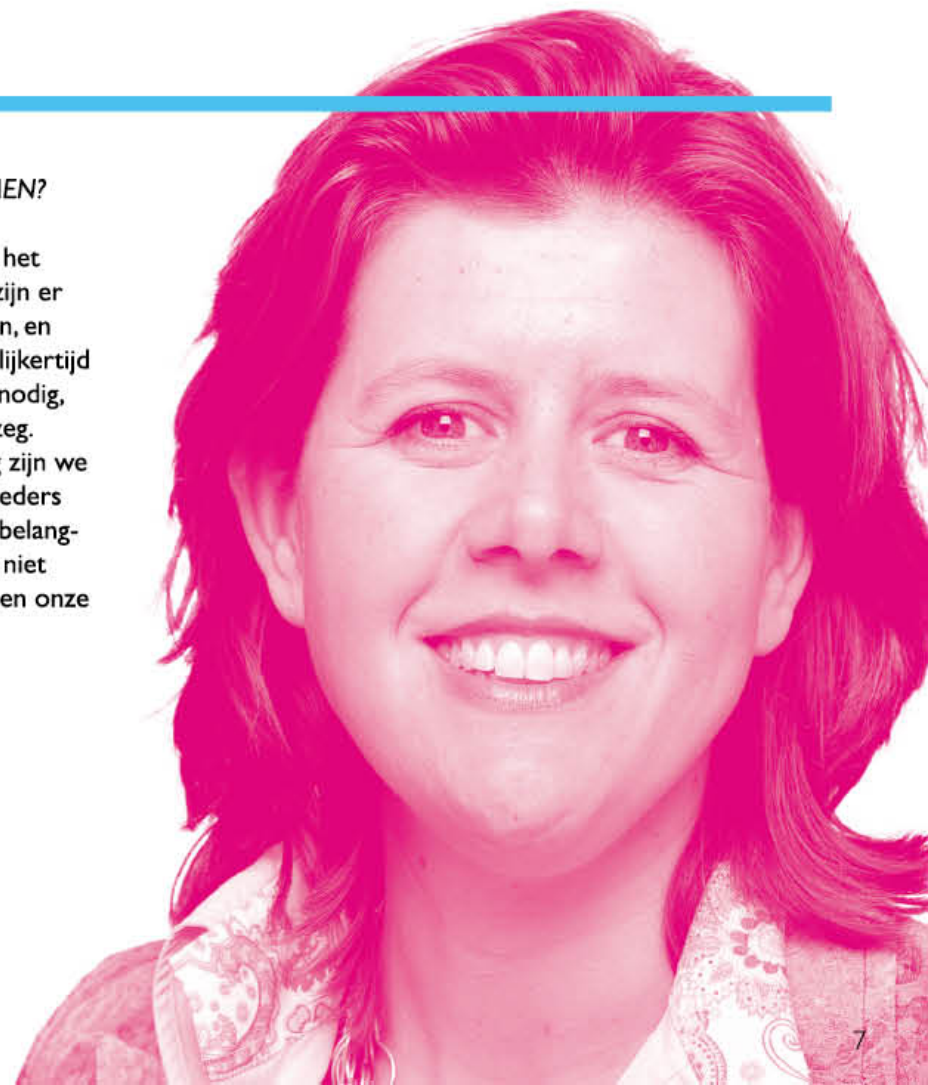
‘ We hebben collectief een schop onder onze kont nodig ’

U begon uw eerste speech in de Kamer met een verwijzing naar uw oma die niet mocht werken en studeren. Nu heeft u internationale samenwerking in uw portfolio. Wat is volgens u de relatie tussen vrouwenemancipatie in Nederland en in ontwikkelingslanden, in hoeverre zijn die met elkaar verweven?

Vrouwenrechten zijn beter te bevechten als een samenleving zich verder ontwikkelt en economisch een hoger peil behaalt. We moeten daarom overal waar mogelijk vrouwen ondersteunen in hun strijd voor gelijke rechten. Want er zijn over de hele wereld nog genoeg vrouwen die net als mijn oma niet mogen werken en studeren.

Heeft u nog een boodschap aan de leden van WO=MEN?

Vrouwen zouden elkaar meer moeten stimuleren het beste uit zichzelf te halen. Vergis je niet: vrouwen zijn er erg goed in om andere vrouwen de maat te nemen, en zijn daarmee zelf elkaars grootste bedreiging. Tegelijkertijd hebben we collectief een schop onder onze kont nodig, wat misschien tegenstrijdig klinkt met wat ik net zeg. Want als vrouwen in de Nederlandse samenleving zijn we er nog lang niet. We kunnen we ons geen thuismoeders permitteren zolang er nog zo weinig vrouwen op belangrijke posities in de samenleving zitten. We kunnen niet verzaken, we zijn het verplicht aan onze moeders en onze dochters.

WO=MEN op het blauwe pluche

Op uitnodiging van de Tweede Kamerschoof WO=MEN op 18 april aan bij het rondetafelgesprek over het nieuwe ontwikkelingsbeleid. Een goed teken, dat politici tijd en ruimte vrijmaken om zich te laten informeren over de effecten van het beleid op genderongelijkheid. Elisabeth van der Steenhoven, coördinator van WO=MEN, greep haar kans en hield een gepassioneerd pleidooi voor meer aandacht voor de kracht van vrouwen. Haar boodschap: ontwikkelingssamenwerking krijgt veel meer effect als men beter inspeelt op de positieve rol die vrouwen al vervullen in arme landen en conflictgebieden. Dat levert niet alleen meer voedsel op, maar pakt ook positief uit voor de veiligheid, watervoorziening en mensenrechten. Naast aandacht voor gender binnen de vier speerpunten van het nieuwe

ontwikkelingsbeleid, moet Nederland daarom ook een apart genderbeleid blijven voeren. Deze heldere boodschap werd breed opgepikt door de media. Er verschenen artikelen over in ondermeer de Telegraaf, Trouw, de Pers en Opzij.

Samen sterk voor empowerment

Minister Rosenthal van Buitenlandse Zaken is deze beleidsperiode goed van start gegaan. Zijn duidelijke focus op gender is een compliment waard. Tijdens een bezoek aan de Verenigde Staten heeft Rosenthal met zijn Amerikaanse vakgenoot Hillary Clinton een gezamenlijke verklaring opgesteld, waarin zij zich uitspreken voor betere samenwerking gericht op de empowerment van vrouwen en meisjes. Specifieke aandacht is er voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika, waar er ondanks de huidige democra-

tische ontwikkelingen weinig aandacht is voor de rol die vrouwen kunnen spelen. Nederland en de Verenigde Staten benadrukken met hun gezamenlijke verklaring het grote belang van de rechten en kansen van vrouwen, en de positieve effecten daarvan

op politieke, economische en sociale vooruitgang. Beide landen zullen ook concrete stappen nemen om de participatie van vrouwen in de huidige democratiseringsprocessen te bevorderen.

Knapen: 'Jonge vrouwen zijn de kern van het beleid'

Ook staatssecretaris Knapen van Buitenlandse Zaken heeft een pluim verdiend, met zijn optreden tijdens de vijfde Moedernacht op 16 mei in Den Haag. Met dit jaarlijkse evenement wordt aandacht gevraagd voor moedersterfte. Een probleem van grote omvang: wereldwijd sterven jaarlijks 350.000 vrouwen aan complicaties tijdens de zwangerschap en bevalling.

Staatssecretaris Knapen zei tijdens de Moedernacht zich hard in te gaan zetten voor seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) voor meisjes en vrouwen. Volgens hem heeft Nederland op dit gebied iets bijzonders te bieden. Knapen werd wel even flink aan de tand gevoeld over de relatie tussen moedersterfte en genderongelijkheid. In zijn focusbrief wordt de toegang voor vrouwen tot kwalitatief goede gezondheidszorg en voorlichting bijvoorbeeld niet expliciet genoemd. Ook besteedt hij geen aandacht aan het feit dat in arme landen vrouwen vaak op jonge leeftijd zwanger worden en daardoor meer risico lopen om in het kraambed te sterven, of aan de gevolgen van onveilige abortus. Knapen antwoordde zich ook zeker op jonge vrouwen te gaan richten: 'Ik zou bijna willen zeggen: jonge vrouwen zijn de kern van het beleid. Het draait om jonge vrouwen.'

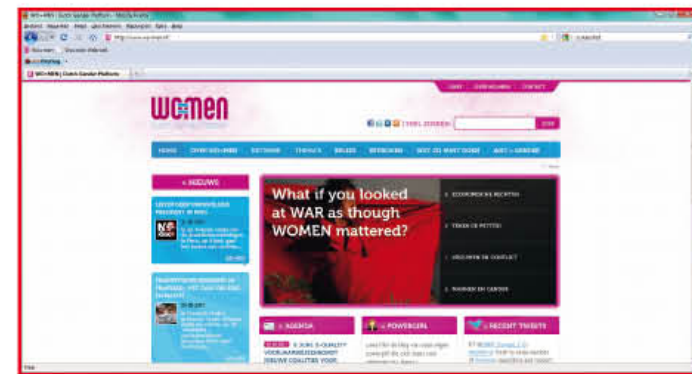
Foto: Guus Schoonwille

Zijn advies aan de aanwezige organisaties: 'Blijf ons kritisch volgen, val ons lastig en trek op tijd aan de bel.' Wij hebben op onze beurt ook een advies aan hem: 'Put the money where your mouth is!'.

Share your knowledge and expertise!

Nieuwe website gelanceerd

Nu online: de nieuwe website van WO=MEN! Boordevol nieuws, filmpjes, tweets en links natuurlijk, maar ook met gedegen achtergrondinformatie, onderzoeken en publicaties per thema gerangschikt. Hierbij dan ook een oproep aan alle leden om je kennis, interessante onderzoeken, inspirerende filmpjes, beeldmateriaal, nieuwsberichten en tips naar ons op te sturen (info@wo-men.nl), zodat wij het op de nieuwe website kunnen plaatsen en het zo voor iedereen toegankelijk te maken. *Share your knowledge!* Wij werken ondertussen verder aan een interactief deel van de website, waar leden zelf kunnen inloggen, een profiel aanmaken en agenda-items toevoegen. Zo kunnen zowel leden als niet-

leden een beter beeld krijgen van wat er allemaal gebeurt op het gebied van gender en internationale samenwerking, en wie wat doet.

Neem gauw een kijkje op: www.wo-men.nl.

WO=MEN wordt alsmaar groter!

De afgelopen drie maanden sloot zich weer een aantal nieuwe leden bij het netwerk aan:

Fair for Women

Ondersteunt vrouwenorganisaties in conflictgebieden door een afzetmarkt aan te bieden en advies over productontwikkeling te geven. Geeft ook advies over gender, conflicten en het maatschappelijk middenveld.

Joke Hartmans

Consultant humanitaire hulpverlening met ervaring in (post-)conflictgebieden als Angola, Zuid-Afrika

en Liberia. Wil bijdragen aan discussies over *gender based violence*, vredesopbouw en de positie van vrouwen in conflictgebieden.

Marina de Regt

Coördinator van SEPHIS en onderzoeker op het gebied van gender, arbeid en migratie in Jemen. Kan advies geven over genderissues in de Arabische wereld.

Han Verhoeven

Trainer en coach in omgaan met seksuele agressie. Wil zich inzetten op de onderwerpen vrede en veiligheid, seksueel geweld en reproductieve gezondheid en kan bijeenkomsten faciliteren.

Noortje Verhart

Genderadviseur bij het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT). Gespecialiseerd in *corporate social responsibility*, *value-chains* en voedselzekerheid.

Jitske Both

Consultant/trainer in vraagstukken over genderdiversiteit binnen het midden- en kleinbedrijf, zorg en ontwikkelingssamenwerking. Wil graag *best én bad practices* delen.

Reina Hekman

Directeur van Spreken met Impact, en trainer/coach op het gebied van presentaties en spreekangst. Haar bureau biedt voor vrouwelijke migranten de cursus Empowerment in Spreken aan.

Foto: Rebke Klokke

Wie zijn de leden van WO=MEN en hoe zetten zij zich in voor genderrechtvaardigheid? In deze rubriek stellen we ze aan je voor. Dit nummer in de schijnwerpers: Stichting Vrouwen Organisatie Nederland-Darfur (VOND).

Mekka Abdelgabar is voorzitter van Stichting Vond. Ze komt uit Sudan, en zet zich nu vanuit Nederland in voor haar land van herkomst. Leden van WO=MEN kennen haar misschien al van haar actieve deelname aan de Werkgroep 1325, waar zij vanaf het begin bij betrokken is.

Wat doet Stichting Vond?

We richten ons op de empowerment van vrouwen in Darfur. We organiseren bijvoorbeeld workshops en conferenties in Sudan en Nederland, ondersteunen een gemeenschapscentrum in Sudan waar Engelse les en computerles wordt gegeven, en hebben meegeholpen een regionaal ziekenhuis op te knappen en er de hygiëne te verbeteren.

Waarom richten jullie je speciaal op vrouwen?

Ik weet niet hoe dat in Nederland zit, maar als een man in Sudan rijk wordt, neemt hij een andere vrouw erbij. Als je een vrouw ondersteunt, zet zij alle extra inkomsten en kennis in voor haar familie, en heeft je steun dus dubbel zo veel effect. Wij weigeren daarom om mannen te helpen, en doen alles via vrouwen. Op die manier boek je nou eenmaal veel betere resultaten.

In Nederland worden migrantenvrouwen als kwetsbare groep gezien. Klopt dat beeld?

Nee, helemaal niet. Onze kracht en impact in ons land van herkomst zijn enorm groot. Wij komen op plekken waar grotere ontwikkelingsorganisaties nooit kunnen komen. We spreken de taal, we kennen het land, hebben een groot netwerk en krijgen dagelijks vers nieuws over de situatie aldaar binnen.

Wat is er voor nodig om deze sterke punten nog effectiever in te kunnen zetten?

Geld en vertrouwen. Fondsen vertrouwen ons vaak niet, ze zijn bang dat we het geld niet precies zo besteden als zij dat graag zouden zien. Maar het is niet waar dat we het niet effectief en niet juist zouden besteden, integendeel.

IN HET NETWERK

Wat levert het lidmaatschap van WO=MEN jullie op?

Meer zichtbaarheid binnen het veld van ontwikkelings-samenwerking en goede contacten. En dankzij mijn inzet binnen de Werkgroep 1325 is Sudan gekozen als een van de vijf projectlanden van het NAP.

Meer informatie: www.stvond.nl

Volg het nieuws....

Wil je op de hoogte blijven van het laatste nieuws over gender en internationale ontwikkelingen? Kijk op de website of volg ons via Facebook en Twitter.

Website: www.wo-men.nl

Twitter: @dgenderplatform

Facebook: WO=MEN

... en sluit je aan!

Wil je ook een bijdrage leveren aan de wereldwijde beweging voor gelijke rechten van mannen en vrouwen? Sluit je aan bij WO=MEN Dutch Gender Platform. We staan altijd open voor nieuwe plannen en ideeën. Neem contact op met het secretariaat om te kijken wat de mogelijkheden zijn: info@wo-men.nl of 070-3118808.

Colofon

Juli 2011

WO=MEN

Plein 9, 2511 CR Den Haag

070-3118807

www.wo-men.nl

info@wo-men.nl

Teksten: Rinske Bijl, Sophie Kesselaar, Elisabeth van der Steenhoven, Edith van Walsum

Eindredactie: Rinske Bijl

Vormgeving: Neeltje Staats

Druk: MultiCopy

AGENDA

23 september:

The Politics of Sex,
Power & Violence
Evenement over de rol
van mannen in de strijd
voor genderrecht-
vaardigheid.

20 oktober:

Algemene Leden-
vergadering WO=MEN
Dutch Gender Platform

**Voor een actuele en
uitgebreide agenda,
zie onze website.**

WOMEN
Dutch Gender Platform